Political and International Approaches
Vol 18, No 3, 2026, PP 98-123
Journal Homepage: piaj.sbu.ac.ir
P-ISSN: 1735-739X
E-ISSN: 2645-4386

Kazakhstan's New Public-Cultural Diplomacy: Analysis of Key Factors and Drivers

Seyyed Mohammad Hossein Akramian[1] **& Ali Akbar Talebi Matin**[2]

DOI: 10.48308/piaj.2026.244394.1891 Received: 2026/5/16 Accepted: 2026/9/9

Original Article

Extended Abstract

Introduction and Objectives: In recent decades, public and cultural diplomacy has emerged as a vital foreign policy instrument for states seeking to project soft power, manage international reputation, and expand normative influence. Within Central Asia, the Republic of Kazakhstan has actively sought to elevate its regional and global standing by leveraging its identity, cultural heritage, media, and institutional capacities through modern public diplomacy. This article examines the trends, practices, and primary drivers of Kazakh public and cultural diplomacy in recent years while identifying the key variables shaping its future trajectory. Grounded in the modern public diplomacy frameworks of Nicholas Cull and Jan Melissen, the study addresses the core research question: *What are the trends and practices of Kazakhstan's public and cultural diplomacy within the modern public diplomacy paradigm, and what key factors influence its implementation?* The article operates on the hypothesis that Kazakhstan's public diplomacy functions as a multi-level process aligning with Cull and Melissen's models, and that mapping these driving forces provides a clearer framework for understanding its strategic capacities and diplomatic opportunities.

Method: This study adopts a mixed-methods design, combining qualitative content analysis of scholarly and policy literature with empirical insights from expert consultations. For the prospective/futures-oriented component, the study utilizes structural analysis via MICMAC software to identify and evaluate the key drivers influencing Kazakhstan's public and cultural diplomacy. Variables extracted from theoretical literature and

1. PhD in Political Science, Department of Political Science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran wswaki@gmail.com
2. PhD in Cultural Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran akbar_matin2000@yahoo.com

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Political and International Approaches
Vol 18, No 3, 2026, PP 98-123
Journal Homepage: piaj.sbu.ac.ir
P-ISSN: 1735-739X
E-ISSN: 2645-4386

documentary sources were mapped matrix-wise to systematically assess their direct and indirect influence and dependence relationships.

Results and discussion: The analysis demonstrates that Kazakhstan's modern public diplomacy rests upon an interconnected set of identity, cultural, media, and strategic drivers. Key elements include linguistic and ethnic pluralism, the reconstruction of national identity, the diplomacy of traditional religions, digital and media diplomacy, educational and scientific exchanges, and a multi-vector foreign policy. Furthermore, initiatives targeting cultural tourism, Central Asian regional integration, Turkic world cultural initiatives, and Kazakhstan's self-positioning as a Eurasian civilizational crossroads serve to amplify its soft power. Structural analysis via MICMAC reveals that specific variables—most notably a multi-vector foreign policy, multi-layered cultural identity, and institutional cultural capacities—act as high-influence, high-dependence strategic variables that exert a decisive impact on the future evolution of Kazakh public diplomacy.

Conclusion: The study concludes that Kazakhstan is actively deploying a coherent, modern public-cultural diplomacy framework aligned with contemporary international practices. Within this strategy, a multi-vector foreign policy, balanced engagement with major global and regional powers, and the strategic mobilization of cultural-identity assets constitute the core pillars of Kazakhstan's soft power statecraft.

Keywords: Public diplomacy, cultural diplomacy, soft power, Kazakhstan, Central Asia, Iran's interactive capacities

Citation: Akramian, Seyyed Mohammad Hossein & Talebi Matin, Ali Akbar. 2026. Kazakhstan's New Public-Cultural Diplomacy: Analysis of Key Factors and Drivers, Political and International Approaches, Autumn, Vol 18, No 3, PP 98-123.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۳۸

P-ISSN: 1735-739X
E-ISSN: 2645-4386

دورهٔ هجدهم، شمارهٔ سوم، پاییز ۱۴۰۵، ۱۲۳-۹۸
سایت مجله: piaj.sbu.ac.ir

رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی

دیپلماسی عمومی - فرهنگی نوین قزاقستان: تحلیل عوامل و پیشران‌های کلیدی

سید محمد حسین اکرمیان[۱] و علی اکبر طالبی متین[۲]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۲/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۶/۱۸ DOI: 10.48308/piaj.2026.244394.1891

مقالهٔ پژوهشی

چکیده مبسوط

مقدمه و اهداف: در دهه‌های اخیر، دیپلماسی عمومی و فرهنگی یکی از ابزارهای مهم سیاست خارجی دولت‌ها برای تقویت قدرت نرم، مدیریت تصویر بین‌المللی و گسترش نفوذ هنجاری در عرصه بین‌المللی بوده است. در این میان، جمهوری قزاقستان به‌عنوان یکی از کنشگران مهم آسیای مرکزی، تلاش داشته تا با بهره‌گیری از ظرفیت‌های هویتی، فرهنگی، رسانه‌ای و نهادی، جایگاه منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای این کشور را در چارچوب دیپلماسی عمومی نوین ارتقا بخشد. این مقاله با هدف تبیین روندها، عملکردها و پیشران‌های اصلی دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان در سال‌های اخیر و همچنین شناسایی عوامل مؤثر بر آینده این حوزه نگاشته شده است. چارچوب نظری پژوهش بر مبنای الگوی دیپلماسی عمومی نوین ارائه‌شده توسط «کال» و «ملیسن» تنظیم شده است. پرسش اصلی پژوهش آن است که «روندها و عملکردهای دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان در چارچوب رویکرد دیپلماسی عمومی نوین چیست و مهم‌ترین عوامل اثرگذار و اثرپذیر بر روند این دیپلماسی کدام‌اند؟». این پژوهش بر این فرضیه متکی است که «دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین قزاقستان در سال‌های اخیر در روندی چندسطحی پیگیری شده که در قالب الگوی کال و ملیسن قابل‌تطبیق است و با فهم مسیر و عوامل تأثیرگذار بر این دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین، امکان تبیین ظرفیت‌های تعاملی و بهره‌گیری از این فرصت وجود دارد.»

روش: پژوهش حاضر با رویکردی ترکیبی انجام شده و از روش‌های تحلیل اسنادی، بررسی منابع علمی و سیاستی و داده‌های جلسات خبرگی بهره می‌گیرد. در بخش آینده‌پژوهی، از روش تحلیل ساختاری و نرم‌افزار MICMAC برای شناسایی و تحلیل عوامل و پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان استفاده شده است. بدین ترتیب، ضمن استخراج متغیرهای مؤثر از ادبیات نظری و داده‌های اسنادی - کتابخانه‌ای، روابط متقابل میان این متغیرها تحلیل شده و میزان اثرگذاری و اثرپذیری آن‌ها در چارچوب تحلیل سیستماتیک مورد ارزیابی قرار گرفته است.

۱. دکتری علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران wswaki@gmail.com
۲. دکتری مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران akbar_matin2000@yahoo.com

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

دورهٔ هجدهم، شمارهٔ سوم، پاییز ۱۴۰۵، ۱۲۳-۹۸
سایت مجله: piaj.sbu.ac.ir
P-ISSN: 1735-739X
E-ISSN: 2645-4386

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دیپلماسی عمومی نوین قزاقستان بر مجموعه‌ای از پیشران‌های هویتی، فرهنگی، رسانه‌ای و راهبردی استوار است. مهم‌ترین این عوامل و پیشران‌ها شامل کثرت‌گرایی زبانی و قومی، بازآفرینی هویت ملی، دیپلماسی ادیان سنتی، توسعه دیپلماسی رسانه‌ای و دیجیتال، گسترش دیپلماسی علمی و آموزشی و اتخاذ سیاست خارجی چندجانبه و متوازن است. علاوه بر این، تلاش برای توسعه گردشگری فرهنگی، تقویت تعاملات منطقه‌ای در آسیای مرکزی، بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی جهان ترک، و توجه به موقعیت فرهنگی قزاقستان به‌عنوان چهارراه تمدنی اوراسیا از دیگر عوامل مهم در تقویت دیپلماسی عمومی این کشور محسوب می‌شود. نتایج تحلیل ساختاری نشان می‌دهد که برخی از این متغیرها، به‌ویژه سیاست خارجی چندوجهی، هویت فرهنگی چندلایه و ظرفیت‌های نهادی فرهنگی، در زمره عوامل راهبردی و دووجهی قرار می‌گیرند که نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به آینده دیپلماسی عمومی قزاقستان دارند.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش، قزاقستان در سال‌های اخیر در پی طراحی و اجرای الگویی منسجم از دیپلماسی عمومی و فرهنگی بوده است که با رویکرد دیپلماسی عمومی نوین همخوانی دارد. در این چارچوب، سیاست خارجی چندوجهی، تعامل هم‌زمان با قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای، و بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی و هویتی، محورهای اصلی راهبرد دیپلماسی عمومی این کشور را تشکیل می‌دهند. نقش سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی در اجرای این سیاست‌ها، در کنار توجه به پیوندهای فرهنگی با جهان ترک و تعامل با قدرت‌هایی همچون چین و روسیه، از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر آینده این حوزه به شمار می‌روند. در نهایت، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دیپلماسی عمومی قزاقستان نه‌تنها ابزاری برای تقویت هویت ملی و قدرت نرم این کشور است، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز توسعه اقتصادی، افزایش تعاملات فرهنگی و گسترش همکاری‌های منطقه‌ای باشد. شناخت این روندها و پیشران‌ها می‌تواند برای سیاست‌گذاران جمهوری اسلامی ایران در حوزه دیپلماسی فرهنگی و تعاملات منطقه‌ای، مبنایی برای طراحی راهبردهای همکاری و بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در تعامل با قزاقستان فراهم آورد.

کلیدواژه ها: دیپلماسی عمومی، دیپلماسی فرهنگی، قدرت نرم، قزاقستان، آسیای مرکزی، ظرفیت‌های تعاملی ایران

استناددهی: اکرمیان، سید محمد حسین و طالبی متین، علی اکبر. ۱۴۰۵. دیپلماسی عمومی - فرهنگی نوین قزاقستان: تحلیل عوامل و پیشران‌های کلیدی، رهیافت‌های سیاسی و بین المللی، پاییز، سال ۱۸، شمارهٔ ۳، ۱۲۳-۹۸.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

مقدمه

دیپلماسی فرهنگی و عمومی ظرفیتی مهم و تأثیرگذار بر روند قدرت‌گیری کشورها و تقویت جایگاه آنان در سطح نظام بین‌الملل است. این نوع دیپلماسی با استفاده از الگوی شبکه‌ای و بهره‌گیری از سطوح مختلف به‌صورت هم‌زمان، تحقق منافع ملی کشورها در صحنه نظام بین‌الملل را از مسیرهای نرم، کمتر حساسیت‌برانگیز، کم‌هزینه و همچنین اثرگذار پیگیری می‌کند. دولت‌ها و حکومت‌های مختلف بر دیپلماسی عمومی و فرهنگی، سرمایه‌گذاری بسیار داشته‌اند. این موضوع در منطقه اوراسیا و آسیای مرکزی هم قابل‌مشاهده است. کشورهای گوناگون این ناحیه از سال‌های بعد از استقلال و دهه ۱۹۹۰ تاکنون، به‌انحاءمختلف در راستای بازتعریف تصویر، روایتگری صحیح از قدرت، سرمایه‌گذاری بر قدرت نرم و بهره‌گیری از ظرفیت‌های هویتی و فرهنگی، تلاش داشته‌اند.

یکی از این کشورها که امروزه نقش مهم و مؤثری در آسیای مرکزی دارد و به‌عنوان چهارراه ارتباطی بین اروپا، آسیا معرفی می‌شود، قزاقستان است. کشوری که در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری‌های قابل‌توجهی را در سطوح مختلف در نظر داشته و کشوری پیشرو و متقدم در آسیای مرکزی شناخته می‌شود. توجه حکمرانی این کشور به مسئله دیپلماسی فرهنگی و عمومی هم در سال‌های اخیر قابل‌توجه بوده که در کمتر منبع داخلی و مقاله‌ای به این جنبه پرداخته‌شده است. عوامل تأثیرگذار بر این روند و همچنین اقدامات کنونی و آتی کشور قزاقستان در صحنه دیپلماسی فرهنگی و عمومی در این مقاله موردبحث است. اینکه حکمرانی در این کشور، چه برنامه‌ها و اقدامات چند ساحتی و چندگانه‌ای را برای ارتقا قدرت نرم و تقویت دیپلماسی فرهنگی و عمومی پیگیری می‌کند.

مهم‌ترین عوامل اثرگذار و اثرپذیر از روند دیپلماسی فرهنگی و عمومی قزاقستان کدام است و در گام پایانی جمهوری اسلامی ایران جهت بهره‌برداری از این فرصت چه اقداماتی را باید مدنظر داشته باشد. سؤال اصلی این مقاله بدین قرار است که «روندها و عملکردهای دیپلماسی فرهنگی و عمومی قزاقستان در سال‌های اخیر بر مبنای رویکرد دیپلماسی عمومی نوین (کال و ملیسن) چیست و مهم‌ترین عوامل اثرگذار و اثرپذیر بر دیپلماسی عمومی و فرهنگی این چه خواهد بود؟»

با استفاده از چارچوب نظری معرفی‌شده توسط اندیشمندانی همچون «کال» و «ملیسن» و با بهره‌گیری از منابع مختلف تدوین‌شده در موضوع اقدامات و عملکردهای قزاقستان، بدین سؤال پاسخ داده خواهد شد.

این پژوهش بر این فرضیه متکی است که «دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین قزاقستان در سال‌های اخیر در روندی چندسطحی پیگیری شده که در قالب الگوی کال و ملیسن قابل‌تطبیق است و با فهم مسیر و عوامل تأثیرگذار بر این دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین، ظرفیت‌های تعاملی و بهره‌گیری از این فرصت وجود دارد.»

۱. پیشینه تحقیق

در این بخش، منابع و پژوهش‌های پیشین مرتبط با موضوع مقاله، بررسی و نقطه تمایز و نوآوری مقاله حاضر از منابع تدوین شده گذشته، معرفی خواهد شد. مطالعات انجام‌شده در موضوع جمهوری قزاقستان

عمدتاً بر ابعاد ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و سیاست خارجی این کشور تمرکز داشته و کمتر به دیپلماسی عمومی و فرهنگی آن در قالب یک الگوی نظری پرداخته شده است. میرامبکف و عبدخدایی (۲۰۲۲) با بررسی جایگاه قزاقستان در طرح کمربند اقتصادی جاده ابریشم چین، نشان می‌دهند که موقعیت ترانزیتی، منابع انرژی و نقش این کشور در معادلات اوراسیایی، فرصت‌های مهمی برای ارتقای جایگاه بین‌المللی قزاقستان ایجاد کرده است.

در حوزه ریشه‌های هویتی و تاریخی، کالیراد و امینی‌آریا (۲۰۲۲) با تمرکز بر جنبش آلاش، فرآیند گذار قزاق‌ها از جامعه ایلی به دولت–ملت مدرن را تحلیل کرده‌اند. از منظر اقتصاد سیاسی بین‌الملل، رضاپور و سیمبر (۲۰۱۹) ابتکار یک کمربند–یک جاده چین را به‌عنوان راهبردی کلان در سیاست خارجی پکن بررسی کرده و پیامدهای آن را برای ایران، پاکستان و قزاقستان، ارزیابی قرار کرده‌اند.

در مقاله‌ای، ربیعی، عباسی، امیر احمدیان و عبدی (۲۰۱۸) با تبیین ژئواکونومیکی مناسبات ایران و قزاقستان، بر نقش کلیدی قزاقستان در اتصال ایران به آسیای مرکزی تأکید کرده‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد که موقعیت جغرافیایی، ظرفیت‌های انرژی و نیاز قزاقستان به مسیرهای مطمئن ارتباطی، این کشور را به بازیگری مهم در معادلات منطقه‌ای تبدیل کرده است. این نقش ژئواکونومیکی، زمینه‌ساز توسعه تعاملات فراتر از حوزه سخت و ورود به عرصه‌های نرم‌تر همچون دیپلماسی اقتصادی و عمومی شده است.

در حوزه سیاست خارجی، درج (۲۰۲۳) با واکاوی سیاست خارجی چندوجهی و متوازن قزاقستان، نشان می‌دهد که سیاست‌گذاران این کشور با تقویت روابط هم‌زمان با بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و حضور فعال در سازمان‌های بین‌المللی، در پی افزایش قدرت چانه‌زنی و ارتقای جایگاه ژئوپلیتیکی خود هستند.

در نهایت، کولایی و ابراهیمی (۲۰۱۳) روابط جمهوری اسلامی ایران و جمهوری قزاقستان را از منظر ژئوپلیتیکی تحلیل کرده و نشان داده‌اند که متغیرهای منطقه‌ای، رقابت قدرت‌های بزرگ و تحولات پس از فروپاشی شوروی، تأثیر قابل‌توجهی بر سیاست خارجی دو کشور داشته است.

درمجموع، مرور ادبیات‌پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه مطالعات متعددی به بررسی ابعاد ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و سیاست خارجی قزاقستان پرداخته‌اند، اما تحلیل نظام‌مند دیپلماسی عمومی و فرهنگی این کشور بر مبنای یک چارچوب نظری مشخص و با رویکرد راهبردی، کمتر موردتوجه قرارگرفته است. به‌صورت کلی؛ الف- دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان تاکنون در مقاله‌ای تخصصی مورد بحث‌وبررسی قرار نگرفته است. ب-از سویی دیگر نوآوری این مقاله در قالب ارائه چارچوب نظری دیپلماسی عمومی نوین «ملیسن» و «کال» است که نقطه تمایز از نگاشته‌های پیشین است. ج-از منظر سوم بهره‌گیری از ابزارهای آینده‌پژوهی «متاسوات»، زمینه را برای ارائه راهبردها و راهکارهای تخصصی فراهم می‌آورد و زمینه تبیین ماتریس عوامل متقابل دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین قزاقستان را در بستری کمی و کیفی فراهم می‌سازد.

۲. چهارپوب نظری

۲-۱. دیپلماسی عمومی و فرهنگی

امروزه دیگر مفهوم دیپلماسی و روابط بین‌الملل، از منظر تمرکز صرف بر قدرت و ثروت عبور کرده و خِرد ابزاری و راهبردی، عامل تعیین‌کننده صِرف در اقدامات بازیگران محسوب نمی‌شود. نظریات جدید به انگیزه‌های انسانی و هویتی توجه بیشتری یافته و تعریف و قرائتی متفاوت از روابط بین‌الملل مطرح کرده‌اند.(دهقانی فیروزآبادی و شکری، ۱۳۹۹: ۲۰). در شرایط جدید، روابط بین‌الملل به مفهوم نفوذ و قدرت نرم توجه بسیار دارد. این سطح جدید از روابط بین‌الملل، بر ابزارهای غیرمادی و نامحسوس نفوذ و تأثیرگذاری توجه دارد. ابزارهایی که یکی از آنان فرهنگ است. فرهنگ در معنای دسته‌ای از ارزش‌ها و اعمال معنا یافته در یک جامعه که می‌تواند مسبب جذابیت و یا مطلوبیت (و یا بالعکس) باشد. ارتباط فرهنگ ملی و میهنی، روحیه ملی، اعتماد و سرمایه ملی در ارتقا قدرت و نفوذ یک کشور موردتوجه است (پور احمدی و دیگران، ۱۳۹۸: ۹۴).

دیپلماسی عمومی در معنای برنامه‌های تحت حمایت دولت است که هدف آن اطلاع رسانی و یا تحت تاثیر قراردادن افکار عمومی در کشورهای دیگر، بر اساس انتشار متون، تصاویر، داد و ستدهای فرهنگی و ظرفیت‌های رسانه‌ای و روایتی مجازی و حقیقی است. این نوع دیپلماسی عبور از دیپلماسی سنتی بود و هم‌زمان بر افکار عمومی، تغییر نگرش‌ها و سرمایه‌گذاری بر نظرات عمومی توجه می‌کرد. در این سطح اقدامات غیرسیاسی (مانند کنش‌های فرهنگی) در راستای تحقق اهداف سیاسی بین‌المللی تعریف می‌شد(سید تقی‌زاده و گودرزی، ۱۴۰۲: ۸۱).

دیپلماسی فرهنگی، اقدامی مبتنی بر تعامل بین‌المللی در راستای ارتقای قدرت نرم با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی یک کشور، مردم آن و با محوریت تقویت درک متقابل است. ارتباط‌دهنده فرهنگ (عناصر معنا بخش یک جامعه) در مراحل بعدی با اقتصاد و سیاسی خواهد بود. این نوع دیپلماسی مرتبط با انگیزه و فرهنگ انسانی، قدرت و نفوذ یک کشور را ارتقا می‌بخشد.

ارتباط دیپلماسی عمومی و فرهنگی حائز اهمیت است. حوزه و ساختار اقدامات عمومی و فرهنگی در این موضوع به یکدیگر پیوستگی دارد و سبب ارتقا هم‌زمان نفوذ، قدرت، کنشگری، تأثیرگذاری بر افکار عمومی و تحقق اهداف سیاسی یک دولت در صحنه نظام بین‌الملل می‌شود. همان‌طور که امروزه بسیاری از منابع، دیپلماسی فرهنگی را به‌عنوان رکن چهارم سیاست خارجی می‌خوانند. زیرا سبب مقاومت کمتر نسبت به سیاست‌های یک کشور در جوامع و کشورهای مقصد می‌شود (بصیری و احمدی‌نژاد، ۱۳۹۶: ۱۷-۱۸). این موضوع سبب شده که بسیاری از بازیگران همچون قزاقستان، به انتخاب دیپلماسی عمومی و فرهنگی به‌عنوان مسیری برای تحقق نفوذ و ارتقا قدرت بپردازند.

۲-۲. دیپلماسی فرهنگی و عمومی نوین در نظریه کال و ملیسن

دو متفکری که این مقاله به آنان استناد دارد، الگوی جدیدی از دیپلماسی عمومی نوین ارائه داده‌اند. در الگوی نظری «ملیسن»[1] و «کال»[2] دیپلماسی عمومی، فرآیندی چندمرحله‌ای، تعاملی، شبکه‌محور و آینده‌نگر است که فراتر از تبلیغات دولتی، بر تعامل پایدار با افکار عمومی خارجی تمرکز دارد (ملیسن، ۲۰۰۵: ۵؛ کال، ۲۰۰۹:

1. Jan Melissen
2. Nicholas J. Cull

۱۴). براین‌اساس، سطوح مختلف دیپلماسی عمومی نوین در قالب‌های گوناگون توسط دولت‌ها پیگیری می‌شود و بر آن سرمایه‌گذاری صورت می‌گیرد که شناخت آنان برای فهم قصد و نیات قدرت‌های نوین و همچنین تخمین اقدامات آتی آنان ضروری است. در موضوع زمینه‌ها و ریشه‌های دیپلماسی عمومی نوین، «ملیسن» آن را محصول تحول در ماهیت قدرت در نظام بین‌الملل می‌داند؛ جایی که قدرت نرم، هویت، فرهنگ و روایت به‌اندازه ابزارهای سخت اهمیت می‌یابند. به باور وی، دیپلماسی عمومی دیگر صرفاً ابزار دولت‌ها نیست، بلکه بخشی از «حکمرانی ارتباطی» در سطح بین‌المللی محسوب می‌شود (ملیسن، ۲۰۰۵: ۷-۳).

پس دولت‌ها سرمایه‌گذاری بر دیپلماسی فرهنگی را در راستای ارتقای ارتباطات و تعاملات مدنظر داشته و از سویی دیگر تنها بازیگر صحنه این نوع اقدام هم صرفاً دولت‌ها نبوده و دیگر بازیگران غیردولتی هم در این سطح فعالیت دارند.(کال، ۲۰۰۹: ۱۲-۱۵). دیپلماسی فرهنگی و عمومی در قالب اقدامات مختلف و متنوع، ارسال پیام خواهد داشت. روابط با مخاطبان خارجی را ارتقا می‌بخشد و دولت را در تولید معنا و معرفی تصویر یاری می‌رساند. «کال» در اثر کلاسیک خود، دیپلماسی عمومی نوین را متشکل از چند شاخص کلیدی می‌داند که در این مقاله مدنظر قرار دارد (کال، ۲۰۰۸)؛

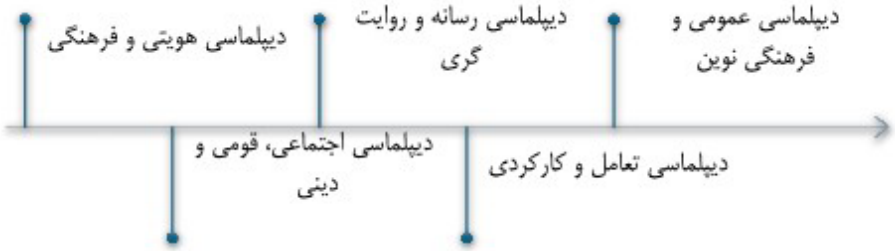
الف- دیپلماسی هویتی فرهنگی؛ سرمایه‌گذاری بر عناصر هویتی و ارزشی برای ایجاد و تقویت گفت و گو و خلق ارزش‌های مشترک و تعاملی جذاب.

ب- دیپلماسی تبادلی؛ تعاملاتی که در دو سطح بلندمدت و دوطرفه پیگیری می‌شود و مبادلات در سطوح مختلف را در بر می‌گیرد.

ج- دیپلماسی رسانه‌ای (و روایت‌گری)؛ اقدامات در راستای توانایی سوق دهی به چارچوب‌های ذهنی، مدیریت روایت و روایت‌گری و رساندن مواضع یک کشور و حکومت آن به دیگر افراد جامعه.

د- دیپلماسی تعاملی و کارکردی با تمرکز بر برندسازی، بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیجیتال و اقداماتی که بر صحنه عینی جوامع و ارتباطات اثرگذار است (کال، ۲۰۰۸: ۳۱- ۴۰).

اساساً این نوع دیپلماسی نقش مهمی در تحقق منافع و ارتباطات یک کشور دارد و سطوح آن را باید مدنظر قرار داد. از منظری «ملیسن» بر شبکه‌ای شدن دیپلماسی عمومی تأکید کرده و معتقد است که بازیگران غیردولتی، نخبگان فرهنگی، دانشگاه‌ها و رسانه‌ها نقش مکمل و گاه تعیین‌کننده در شکل‌دهی به تصویر کشورها و تقویت دیپلماسی عمومی نوین دارند (ملیسن، ۲۰۱۱: ۲۲-۱۸). سطوح بهره‌گیری از الگوی کال و ملیسن در فهم دیپلماسی فرهنگی و عمومی به قرار نمودار زیر است؛

نمودار ۱- مراحل و مسیر تحقق دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین از منظر کال و ملیسن (منبع نگارندگان، ۱۴۰۵)

۳. روش شناسی و اعتبار یافته‌ها

این پژوهش از نظر هدف، در زمره تحقیقات کاربردی - توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش، یک مطالعه توصیفی - تحلیلی با رویکرد آمیخته است. در گام نخست، وضعیت‌شناسی راهبردی دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان، با استفاده از چارچوب نظری ترکیبی «نیکولاس کال» و «ملیسن» صورت می‌گیرد. در گام دوم برای تبیین افق آتی و عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر روند دیپلماسی فرهنگی و عمومی نوین قزاقستان از روش «میک مک» و الگوی تأثیرات متقابل بهره‌گیری شده است. در این الگو، ارزیابی سیستم پیچیده دیپلماسی فرهنگی و عمومی این کشور، روابط متغیرها، تأثیرات و تحولات کنونی و آتی تبیین می‌شود و در روشی ساختاری مدنظر قرار دارد. تحلیل خروجی‌ها و استخراج نقشه توزیع متغیرها (شامل متغیرهای کلیدی، دووجهی، هدف و مستقل) با استفاده از نرم‌افزار تخصصی[1] صورت می‌گیرد.

جدول ۱- لیست افراد خبره شرکت‌کننده در جلسه تخصصی - راهبردی تحقیق

جایگاه علمی	مدرک تحصیلی	تعداد
پژوهشگر مستقل حوزه منطقه‌ای	کارشناسی‌ارشد و دکتری	۳ نفر
متخصصین مرتبط با حوزه آسیای مرکزی	کارشناسی‌ارشد و دکتری	۲ نفر
استاد دانشگاه	دکتری تخصصی	۱ نفر
خبرگان و فعالان فرهنگی و دیپلماسی ایران در آسیای مرکزی	کارشناسی و کارشناسی‌ارشد	۲ نفر
رایزنان فرهنگی پیشین ترکمنستان و قزاقستان	کارشناسی‌ارشد و دکتری	۲ نفر
مجموع		۱۰ نفر متخصص مرتبط با موضوع

۴. بحث اصلی و تحلیل یافته‌ها - محیط‌شناسی اجمالی دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین قزاقستان

قزاقستان کشوری مهم و حائز اهمیت در منطقه اوراسیا و آسیای مرکزی است که با توجه به ظرفیت‌های انرژی و مزیت‌های ترانزیتی و لجستیکی، بزرگ‌ترین کشور محصور در خشکی است. موقعیت خاص جغرافیایی این کشور، ظرفیت تعامل و بهره‌گیری از توان و ظرفیت بین‌المللی و روابط خارجی را برای حکمرانی آن پدید آورده است (درج، ۱۴۰۲: ۱۴۱). دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان به‌مرور از سال ۲۰۰۰ به این‌سوی رشد یافت. در این دوره شاهد رشد توجه و علاقه حکمرانی این کشور به مسئله قدرت فرهنگی و نرم در تعاملات بین‌دولتی و بین مردمی بوده‌ایم (Nazarbayev N, 2017).

1. MICMAC

طی این سال‌ها، ساختارهای دولتی و خصوصی متصل به دولت در قزاقستان در عرصه دیپلماسی فرهنگی فعالیت مداوم داشته‌اند. سازمان‌های دولتی و نمایندگان آن در خارج از کشور، فعالیت‌هایی را برای ترویج فرهنگ و تاریخ قزاق پیگیری و اجرا کرده‌اند. همان‌طور که «ملیسن» و «کال» بیان می‌دارند، برخی از عناصر و موضوعات در ارتقا قدرت و بهبود تعاملات و ارتباطات فرهنگی یک کشور تأثیرگذارند. همچون کثرت‌گرایی زبانی و قومی، دیپلماسی ادیان سنتی، دیپلماسی علمی و آموزشی، دیپلماسی رسانه‌ای و دیجیتال، بازآفرینی برند ملی (بر اساس الگوی کال، ۲۰۰۸: ۳۴-۳۶ و الگوی ملیسن، ۲۰۱۱: ۲۰). بر اساس این نظریه؛ دولت قزاقستان با بهره‌گیری از عناصر فرهنگی و هویتی و ظرفیت‌های موجود، بازتعریفی از الگوی دیپلماسی عمومی و فرهنگی داشته است.

۴-۱. تبیین دیپلماسی هویتی و فرهنگی قزاقستان

همان‌طور که «کال» و «ملیسن» ذکر می‌کنند، امروزه دیپلماسی فرهنگی بر مبنای ارتباطات غیردولتی و مبتنی بر ظرفیت‌های هویتی و فرهنگی پیگیری و اجرا می‌شود. دیپلماسی هویتی و فرهنگی در نظر این دو متفکر بر مبنای الگوی «تعاملی» و «شبکه‌محور»[1] تعریف می‌شود. اقداماتی که ارتباط جامعه را تقویت کند و میان افراد جامعه در داخل قزاقستان و در خارج از آن همکاری و ارتباط ایجاد می‌کند (ملیسن، ۲۰۰۵: ۱۶-۱۸). اقدامات حکمرانی قزاقستان در این سطح به قرار زیر است؛

۴-۱-۱. کثرت‌گرایی زبانی و آموزش زبان ملی

در قزاقستان با ظرفیت کثرت‌گرایی زبانی روبه‌رو هستیم و این موضوع عنصری از فرهنگ عمومی این کشور است. به‌صورت کلی زبان قزاقستان به خانواده زبان‌های ترکی تعلق دارد که ترکیبی از زبان‌های ازبکی، قرقیزی، تاتاری، اویغوری، ترکی، آذری، ترکمنی و سایر زبان‌های رایج در آسیای مرکزی، اروپای شرقی، سیبری و حتی منطقه سین کیانگ چین است. آنچه در سطح فرهنگی - زبانی این کشور، قابل‌توجه بوده، گذر از زبان روسی است. این گذر در دوران پساشوروی در بسیاری از کشورهای آسیای مرکزی پیگیری شده و قزاقستان هم از این موضوع مستثنی نیست. در قزاقستان اگرچه همچنان از زبان روسی در سیستم آموزشی، تجارت و سیاست داخلی بهره‌برداری می‌شود، اما زبان دوم است و سیاست زبانی کشور، ارتقا زبان قزاقی و تقویت جایگاه آن در صحنه اجتماعی است (گلستان و طلوعی، ۱۴۰۵: ۸۲). امروزه دولت قزاقستان، در سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ به ظرفیت زبان قزاقی توجه ویژه داشته و آموزش آن و افزایش سهم این زبان را در سطوح اجتماعی مدنظر قرار داده است.

۴-۱-۲. دیپلماسی ارتقا هویت ملی قزاقی

در کشورهای تازه استقلال‌یافته، مسئله «هویت ملی»، نه مسئله‌ای صرفاً فرهنگی و اجتماعی، بلکه موضوعی حیاتی، سیاسی و حاکمیتی است. این هویت ملی می‌تواند زمینه را برای پایایی و ثبات یک کشور فراهم آورد و یا هم‌زمان موجب شکست و تزلزل حاکمیت آن شود. براین‌اساس در سال‌های گذشته، دولت

1. Engagement & Networks

قزاقستان در راستای ارتقا هویت ملی سرمایه‌گذاری‌های قابل‌توجهی را داشته است (Kazakh Foreign Ministry Presents , 2016). از سویی دیگر بستر اصلی ارتباطات و تعاملات درون جامعه قزاق مبتنی بر هویت ملی است. سیستم خویشاوندی و سنت‌های خاص قومی و ملاحظات خاص فرهنگ قزاقی مدنظر است (Unesco, 2024).

تاریخ و اقتصاد عشایری وجهه غالب تاریخ اجتماعی این کشور است که تجارب زیست مشترک و بخشی از هویت جمعی آنان را تشکیل می‌دهد. دولت در سال‌های بعد از استقلال، بر این عناصر هویتی سرمایه‌گذاری قابل‌توجه داشته است (Işık Kuşçu, 2016: 389). این کشور با تکیه‌بر میراث تاریخی و بازتعریف نمادهایی چون «اردوی طلایی» و «خانات قزاق»، در پی آن است تا از گذشته به‌عنوان سرمایه‌ای نمادین برای ارتقای اعتبار بین‌المللی خود بهره گیرد. این عوامل هم در صحنه داخلی، انسجام را ارتقا می‌بخشد و هم در محیط برون‌مرزی، تصویری اصیل از این کشور ارائه خواهد داد (Ami na Urpekova, 2022: 43). به‌عنوان نمونه می‌توان از نام‌گذاری شهرها و مناطق کشور، همسو با چهره‌ها و نمادهای تاریخی نام برد (Patrick Norén, 2023).

در سال‌های اخیر رئیس‌جمهور توکایف در سخنرانی‌های خود بارها بر اهمیت احیای «زبان و فرهنگ باستانی قزاق» تأکید کرده و زبان قزاقی را «نماد هویت مدنی و وحدت معنوی ملت» معرفی کرده است (Laruelle, 2020: 170). از سویی دیگر بازی‌های جهانی عشایری که پنجمین دوره آن در آستانه برگزار شد، بازتابی از تلاش قزاقستان برای معرفی بین‌المللی و جهانی «فرهنگ کوچ‌نشینی» بوده است (Diana T, 2011: 162). این عناصر هم در داخل کشور قزاقستان در ساخت انسجام ملی تأثیر داشته و هم‌ظرفیت برای جذب و بهره‌گیری از فرصت «دیاسپورای قزاق» است، تا به‌عنوان سفیران فرهنگی و عمومی قزاقستان مبدل شوند (Alisher Ilkhamov, 2005: 97).

۴-۱-۳. پاسداشت نخبگان و مفاخر تاریخی

مفاخر ادبی و تاریخی یک کشور، ظرفیت‌های نخبگی و ارزش‌های قدرت نرم آن هستند. افرادی که فرهنگ‌ساز بوده و سبب تحولات اجتماعی در طول تاریخ آن کشور و یا منطقه و جهان شده‌اند. در طول تاریخ، ظرفیت جاده ابریشم، زمینه را برای ظهور و فعالیت نخبگان و مفاخر تاریخی (در این منطقه) فراهم کرده بود. جاده بزرگ ابریشم نه‌تنها توسعه تجارت را تقویت کرد، بلکه ایده تبادلات علمی و فرهنگی را میان بازیگران فراهم آورده است. متفکران مختلفی در این دوره به اندیشه‌ورزی پرداخته‌اند. به‌عنوان نمونه فارابی (۸۷۰-۹۵۹) فعالیت‌هایش در این دوره بوده است (Unesco, 2020). برخی از مفاخر و اندیشمندان قزاق در عرصه‌های ادبیات، فلسفه، موسیقی و سیاحت‌گری فعال بوده‌اند. براین‌اساس حاکمیت قزاقستان بر این مفاخر سرمایه‌گذاری دارد. اهمیت پاسداشت و معرفی میراث مفاخر، موردنظر دستگاه حکمرانی قزاقستان بوده است(Akorda,2020) . دولت از این ظرفیت برای «برندسازی فرهنگی» بهره می‌گیرد. به‌عنوان نمونه در سال ۲۰۲۰، به مناسبت صد و هفتاد و پنجمین سالگرد تولد «آبای قونانبایف»، مجموعه‌ای از برنامه‌های فرهنگی در داخل و خارج از کشور برگزار شد (Aida Sagintayeva, 2015: 197).

۴-۲. دیپلماسی اجتماعی، قومی و دینی

همان‌طور که بیان شد در این کشور ویژگی‌های خاص اجتماعی، قومی و دینی را شاهد هستیم و دولت در تلاش است تا با فهم این ظرفیت‌ها، برنامه‌هایی را در راستای بهره‌گیری از این فرصت در دستور کار داشته باشد.

۴-۲-۱. تبیین دیپلماسی کثرت‌گرایی قومی (داخل و خارج) قزاقستان

همان‌طور که بیان شد در قزاقستان گروه‌های قومی مختلف و متنوعی وجود دارد که در سالیان بعد از استقلال این کشور، در کنار یکدیگر به زندگی مسالمت‌آمیز اقدام می‌کنند. دولت هم برای تقویت این کثرت‌گرایی قومی و حفظ ثبات قومی و تعاملات، برنامه‌ریزی‌های متعددی را در دستور کار داشته است. در گام اول، دولت بر جایگاه قوم «قزاق» در ارتقای هویت ملی تأکید دارد. از سویی دیگر نسبت به ۱۳۰ قومیت دیگر که در این کشور زندگانی دارند اعم از؛ روس، اوکراینی، ازبک، تاجیک، قرقیز، اویغور، تاتار، آلمانی، ایرانی، کره‌ای و... برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی داشته و «مجمع ملل جمهوری قزاقستان»[1] را از سال ۱۹۹۵ تأسیس کرده است. برنامه‌های متعددی برای بهره‌گیری از این ظرفیت در دستورکار بوده است.

۴-۲-۲. دیپلماسی همکاری و هم‌افزایی ادیان سنتی

ادیان مختلف در این کشور در کنار یکدیگر زندگی مسالمت‌آمیزی داشته‌اند و دولت هم در تلاش است تا از مسیر ارتقا هم‌افزایی و تقویت و تسریع گفت‌وگوها، بستر تعامل و همکاری را ارتقا بخشد. در این کشور گروه‌های دینی متفاوت و قابل‌توجهی فعالیت دارند. سرشماری ملی قزاقستان در سال ۲۰۲۱ و گزارش‌های مختلف نشان می‌دهد که در این کشور ۷۰/۲ درصد مسلمان حنفی مذهب (در کنار معدود شافعی و شیعه)، ۲۶/۲ درصد مسیحی (با محوریت ارتدکس روسی) و بی‌دین ۲/۸ درصد حضور دارند. حتی کمتر از یک‌دهم درصد، یهودی اشکنازی و بخارایی هم در این کشور سکونت دارند (World Factbook: Kazakhstan, 2024).

قزاقستان تاکنون میزبان ۸ دوره کنگره بین‌المللی «رهبران ادیان جهانی و سنتی» بوده است. این موضوع امروزه برند قزاقستان را تقویت و ارتقا داده است. این کنگره در سال های گذشته، نقش مهمی در گفت‌وگوی بین ادیان و فرهنگ‌های مختلف داشته است (Religions-congress, 2022). در کنگره هفتم در سال ۲۰۲۲، هدف تقویت نقش ادیان در توسعه اجتماعی و معنویت بشری، مقابله با رادیکالیسم و افراط‌گرایی دینی، گسترش دیپلماسی دینی، حمایت از آزادی مذهبی و وجدان و کمک به کاهش تنش‌های بین تمدنی مدنظر بوده است (Official Final Declaration, 2022). هشتمین دوره، در سال ۲۰۲۵ برگزار شد و اهدافی چون ترویج صلح و تفاهم جهانی، ساماندهی روابط بین تمدن‌ها و جلوگیری از سوءاستفاده سیاسی از دین در کنار دیگر موضوعات را دنبال می کرد (Official 8th Congress Program, 2025).

1. Official Assembly of People of Kazakhstan (EN/KZ)

۴-۲-۳. دیپلماسی صلح و حل منازعات

قزاقستان کشوری است که به‌خاطر جمعیت متنوع خود، هم فرصت کثرت‌گرایی را دارد و هم ممکن است که انسجام اجتماعی در این کشور به دلیل وجود اقوام و گروه‌های مختلف با چالش‌هایی مواجه باشد. در این کشور، درگیری‌های قومی و مذهبی، همیشه امری محتمل بوده است. حکومت قزاقستان در تلاش است تا الگوی کثرت‌گرایی داخلی را در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی پیگیری کند. قزاقستان به دلیل میزبانی چندین مذاکرات بین‌المللی در شهرهای مانند «آستانه» و «آلماتی» به‌عنوان نقطه کانونی دیپلماسی در آسیای مرکزی شناخته می‌شود. تلاش برای میان داری میان بازیگران در موضوعات و پرونده‌های مختلف منطقه‌ای در این قالب تعریف می‌شود (Cornell S.E, 2020).

۴-۳. تبیین دیپلماسی رسانه و روایتگری قزاقستان

همان‌طور که ملیسن ذکر می‌کند، دیپلماسی امروزه با الگوهای پیشین آن متفاوت است و به سطوح مجازی، مشارکت بخشی به مردم، رسانه و روایت توجه ویژه دارد.

۴-۳-۱. دیپلماسی بازآفرینی برند ملی

مسئله برند ملی، یکی از نقاط محوری و انگیزه‌های اصلی الگوی دیپلماسی عمومی و فرهنگی در طی سال‌های بعد از استقلال بوده است. این کشور از همان سالیان استقلال، به دنبال آن بود تا در صحنه بین‌المللی شناخته شود و تصویری مستقل از خود را تثبیت کند. فیلم بدنام «بورات» تصویری نامطلوب از این کشور ارائه داد. در واکنش به این تصویر، دولت به دنبال تقویت دیپلماسی عمومی بوده است (Anholt, 2007: 405). در روندی تاریخی؛ حساس شدن این کشور به برند ملی از سال ۲۰۰۴ شروع شد و این کشور برنامه‌ریزی‌هایی برای تعریف جدید از برند این کشور را در دستور کار قرار داد. به عنوان مثال ظرفیت پرچم این کشور به عنوان عاملی برای برند ملی به حساب می‌آید (Nazarbayev, 1997). در این سال‌ها، اقدامات مختلفی برای ارتقا تصویر ملی در این کشور مدنظر قرار گرفت. از منظر حکمرانی این کشور، هرگونه سرمایه‌گذاری بر ارتقا تصویر ملی قزاقستان سبب می‌شود که جذب سرمایه‌گذاری خارجی و توسعه اقتصادی و گردشگری فراهم‌تر از گذشته شود ((Marat,2009.

۴-۳-۲. دیپلماسی هنرهای نمایشی و سینمایی

در سال‌های اخیر، سینما به‌عنوان یکی از تازه‌ترین و مؤثرترین ابزارهای دیپلماسی فرهنگی قزاقستان مطرح‌شده است. برخلاف دوران گذشته که تولیدات سینمایی بیشتر جنبه تبلیغاتی داشتند (چه در قالب سینمای ایدئولوژیک شوروی و چه در نمونه‌های کاریکاتوری و تحریف‌شده‌ای مانند فیلم «بورات») جامعهٔ فرهنگی و فیلم‌سازان قزاق امروز به‌خوبی از اهمیت تولید آثار سینمایی بین‌المللی با کیفیت و پیام فرهنگی دقیق آگاه شده‌اند. حکمرانی این کشور دریافته که سینما می‌تواند نقشی کلیدی در بازنمایی هویت ملی، روایت تاریخ و ترویج میراث‌فرهنگی ایفا کند. امروزه سینمای قزاق امروزه، دیگر صرفاً بازتاب

تاریخ یا اسطوره‌های ملی نیست، بلکه به ابزاری فعال برای ایجاد ارتباطات بین‌فرهنگی، تقویت هویت ملی در سطح جهانی و حضور نرم در فضای فرهنگی بین‌المللی تبدیل‌شده است (Natalia Grincheva, 2013: 39). براین‌اساس سرمایه‌گذاری بر حوزه رسانه و سینمایی، موضوعی مهم و حائز توجه در دیپلماسی فرهنگی و عمومی قزاقستان بوده است.

۴-۴. تبیین دیپلماسی تعاملی و کارکردی قزاقستان

در این سطح دیپلماسی از ظرفیت‌های تعاملی و اقدامات عملی در راستای بهبود ارتباطات با دیگر کشورها مدنظر است و از ظرفیت‌هایی مانند گردشگری، دیپلماسی دانشگاهی و علمی و همچنین ورزش و... بهره‌گیری می‌شود. این نوع دیپلماسی عملیاتی‌تر است و تأثیرات آن بر قدرت نرم یک کشور حائز اهمیت است (ملیسن، ۲۰۰۵: ۱۷).

۴-۴-۱. دیپلماسی علمی و آموزشی

دولت جوان قزاقستان، با درک اهمیت زیرساخت‌های دانشی و نهادی، دیپلماسی فرهنگی خود را بر پایه نهادسازی علمی و فرهنگی مستحکم بنا نهاده است. در این راستا حمایت از تعاملات آموزشی، آموزش‌های مشترک و تخصصی، بورسیه‌های تحصیلی، دانشگاه‌های مشترک منطقه‌ای و بین‌المللی و تعاملات و تفاهم‌های علمی چندجانبه از مجموعه اقداماتی است که توسط این کشور پیگیری شده است. در این چارچوب، دولت نه‌تنها به تقویت سیاست‌های فرهنگی بسنده نکرده، بلکه ایجاد و توسعه نهادهای تخصصی را به‌عنوان پیش‌شرط شکل‌گیری یک گفت‌وگوی مؤثر فرهنگی و بین‌المللی در دستور کار قرار داده است. در سطح سیستمی و حکمرانی در این کشور مسئله آموزش و خدمات آموزشی توسط وزارت آموزش و علوم در سال ۲۰۲۲ به دو نهاد مجزای وزارت آموزش‌وپرورش و وزارت آموزش عالی و علوم واگذارشده است. شواهد نشان می‌دهد که ۳ دانشگاه برتر قزاقستان در بین ۱۵۰۰ دانشگاه برتر جهان؛ در سال ۲۰۲۵ قرار دارند. از سویی دیگر سیاست دولت در ارتباط با اهداف دانشگاهی تا سال ۲۰۲۹ قابل‌توجه است (کیوان حسینی و بهرامی، ۱۳۹۹: ۷۳-۸۱).

۴-۴-۲. دیپلماسی گردشگری

امروزه دیپلماسی فرهنگی از مسیر ارتباطات گردشگری، با مفهوم توسعه و رشد اقتصادی پیوستگی یافته و کشورهایی که دیپلماسی فرهنگی مناسب و موفقی دارند، به‌صورت هم‌زمان ظرفیت‌های گردشگری روبه‌رشدی دارند. به‌صورت کلی سازمان‌های حوزه گردشگری این کشور در این سطح فعالیت دارند (Unesco, 2024). آمارهای جمعیت گردشگری در این کشور در سال ۲۰۲۳ نشان می‌دهد که تعداد گردشگران فراتر از ۲/۶ میلیون نفر بوده و سهم گردشگری از تولید ناخالص داخلی، ۹/۳ درصد تخمین زده شده است، آمارها در سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد که از آرامگاه خواجه احمد یسوی واقع در ترکستان، بیش از یک و نیم‌میلیون نفر دیدار داشته‌اند(Kazinform, 2020) .

۴-۴-۳. دیپلماسی میراث‌فرهنگی و موزه‌ای

تبادلات تاریخی و مبتنی بر میراث سنتی و تاریخی، موضوعی مهم در دیپلماسی فرهنگی است که یکی از اصلی‌ترین نمونه‌های آن تبادل و برگزاری نمایشگاه‌های موزه‌ای در کشورهای مختلف است. قزاقستان از جمله کشورهایی است که در سال‌های اخیر بر موزه‌سازی سرمایه‌گذاری‌های مختلفی دارد. نمونهٔ شاخص این تحول، تأسیس موزه ملی است (Kulyash Tuleuova, 2019: 682). تفاهم‌نامه‌های همکاری بین موزه‌ای قزاقستان با دیگر کشورها (همچون روسیه) موجب افزایش ظرفیت دیپلماسی فرهنگی این کشور در سطح منطقه‌ای و جهانی شده است (Astana Times, 2017). طبق داده‌های رسمی منتشرشده، تعداد موزه‌های کشور از ۱۵ مورد در دهه‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ به ۶۳ موزه در دههٔ ۲۰۰۰ افزایش‌یافته و تا سال ۲۰۲۳ به ۲۷۱ موزه رسیده است. این رشد چشمگیر، نشان‌دهندهٔ درک عمیق دولت و جامعه قزاق از نقش موزه در بازتولید هویت فرهنگی و قدرت نرم ملی است.

۴-۴-۴. دیپلماسی ورزشی

بهره‌گیری از ظرفیت‌های ورزش، راهکاری مهم در ارتقای قدرت نرم و فرهنگی قزاقستان است. این موضوع در چند سطح مدنظر است. در گام اول گسترش همکاری‌های ورزشی دوجانبه این کشور در قالب تبادل مربیان، برگزاری مسابقات مشترک و حضور در لیگ‌های ورزشی و همکاری در رشته‌های مختلف که در دستورکار است. از سویی دیگر انعقاد تفاهم‌نامه‌های رسمی با کشورهای مختلف هم پیگیری می‌شود. میزبانی از رویدادهای ورزشی منطقه‌ای و بین‌المللی در سطوح آسیایی و جهانی و تلاش برای تبدیل‌کردن شهرهای آلماتی و آستانه به‌عنوان «هاب ورزشی آسیای مرکزی» از دیگر اقدامات در این سطح بوده است.

۵. تأثیرات متقابل، عوامل و پیشران‌های اثرگذار و اثرپذیر بر روند دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین قزاقستان

افق‌های آینده و نگاه آینده‌پژوهانه و نگاه به افق دیپلماسی عمومی، در الگوی معرفی‌شده توسط کال و ملیسن موردتوجه بوده است. به این دلیل الگوی خود را تحت عنوان «دیپلماسی عمومی نوین» نام‌گذاری کرده‌اند که به سطح نوین و افق آتی دیپلماسی عمومی توجه دارند. این موضوع را به‌خصوص در رویکردها و نظریات کال بیشتر مشاهده می‌شود که در آثار متأخر خود، تأکید دارد دیپلماسی عمومی در آینده به‌شدت تحت‌تأثیر عواملی مانند؛ فناوری‌های دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی، کنشگران جوان و بحران‌های هویتی و امنیتی قرار خواهد گرفت (کال، ۲۰۱۹: ۶-۹).

همان‌طور که بیان شد، بر مبنای مطالعات صورت‌گرفته مهم‌ترین موضوعات و عواملی که در روندهای مطالعاتی اهمیت و ضرورت آن در سیستم دیپلماسی فرهنگی و مذهبی قزاقستان احصاء شد و توجه نظام جمهوری این کشور با محوریت آقای توکایف به آن صورت‌گرفته، به‌قرار جدول زیر اجمالاً ارائه‌شده است؛

ردیف	عنوان عامل	مختصر	توصیف
۱	**اوراسیاگرایی - چهارراه فرهنگی**	اوراسیا	در این سطح سرمایه‌گذاری‌های دولت قزاقستان در موضوع بهره‌گیری از ظرفیت چهارراه فرهنگی و ژئوپلیتیک خاص این کشور قابل‌توجه است که پیوستگی با مفهوم اوراسیاگرایی دارد و برنامه‌های فرهنگی و عمومی مرتبط با آن پیگیری و اجرا می‌شود.
۲	**نظام فرهنگی جهان ترک**	جهان ترک	تعامل با جهان ترک و کشورهای ترک‌زبان در دستور کار قرار دارد. نقطه محوری و منطقه جغرافیایی این سیاست هم قفقاز و آسیای مرکزی است.
۳	**سیاست خارجی چندوجهی**	چندوجهی	در این الگو سیاست خارجی هم‌زمان ارتباط با شرق را به‌صورت هم‌زمان تعامل با غرب و آمریکا را در دستور کار دارد.
۴	**توسعه اقتصادی هم‌زمان با دیپلماسی فرهنگی**	اقتصادی	در قزاقستان تلاش شده که توسعه اقتصادی هم‌زمان با دیپلماسی فرهنگی مدنظر قرار گیرد.
۵	**پیگیری سندهای چشم‌انداز - اقدام افق مند**	چشم‌انداز	الگوی سند چشم‌انداز مدنظر قزاقستان است و برنامه‌های فرهنگی مرتبط را در دستور کار قرار داده است.
۶	**دیپلماسی ورزشی**	ورزشی	سرمایه‌گذاری بر دیپلماسی ورزشی و برنامه‌های مختلف هم در دستور کار این کشور بوده است.

۷	**دیپلماسی حل منازعات و تحقق صلح**	منازعه	تلاش برای حضور در حل تعارضات و درگیری‌های منطقه‌ای موضوعی مهم است و این کشور تلاش می‌کند که وارد این تنش‌ها نشود و نقش میانجی‌گرایانه داشته است
۸	**هویت قومی و ملی - قزاق سازی**	قومی	سرمایه‌گذاری بر هویت قومی و قزاق سازی در دستور کار بوده است. این پروژه فرهنگی موضوعی مهم در سطح سیاست‌گذاری این کشور بوده است.
۹	**تصویرسازی ملی - رسانه و سینما**	سینما	سرمایه‌گذاری بر تولید محتوا و فیلم‌های مرتبط با ارتقا تصویر و برندملی قزاقستان مدنظر بوده است.
۱۰	**هم‌افزایی ادیان سنتی**	ادیان	تعامل با ادیان سنتی و معرفی قزاقستان به‌عنوان محور این تعامل در دستور کار بوده است.
۱۱	**تعاملات با چین و روسیه - قدرت‌های شرقی**	روس و چین	ارتباطات سیاسی، اجتماعی و همچنین فرهنگی با قدرت‌های شرق مانند روسیه و چین در دستور کار است و سرمایه‌گذاری‌های مختلفی در این راستا صورت گرفته است.
۱۲	**تعامل با آسیای مرکزی و ترکیه - گسترش حوزه نفوذ**	آسیای مرکزی	تعامل و ارتباطات با آسیای مرکزی و ترکیه در دستور کار بوده است. این کشور به دنبال گسترش حوزه نفوذ است.
۱۳	**دیپلماسی دیجیتال**	دیجیتال	سرمایه‌گذاری در حوزه اپلیکیشن‌ها و سفارتخانه‌های مجازی و رسانه‌ها و تولید محتوای دیجیتال در این سطح است.

۱۴	**دیپلماسی هویت تاریخی و موزه‌سازی**	موزه	حمایت از میراث‌فرهنگی، بهره‌گیری از ظرفیت هویت‌های تاریخی، موزه‌سازی‌های مرتبط از موضوعات ضروری است.
۱۵	**دیپلماسی مذهبی - بهره‌گیری از اسلام**	مذهب	دیپلماسی مذهبی و بهره‌گیری از ظرفیت اسلام و دیگر مذاهب در راستای ارتقا قدرت در دستور کار بوده است.
۱۶	**سنت‌های ایرانی - تمدنی مشترک**	ایرانی	محیط قزاقستان در قالب سنت‌های ایرانی تعریف می‌شود و برخی از اقدامات فرهنگی مرتبط با تمدن مشترک در این سطح بوده است.
۱۷	**سیاست‌مداران نوگرا - ظرفیت‌های جدید فرهنگی**	نوگرا	بهره‌گیری از ظرفیت‌های معرفی‌شده توسط توکایف و رویکردها و ظرفیت‌های جدید فرهنگی که توسط سیاست‌مداران نوگرا در این سطح معرفی‌شده است.
۱۸	**سازمان‌ها و تشکیلات فعال فرهنگی قزاقستان**	سازمان	سازمان و تشکیلات مختلفی در سطح فرهنگی و عمومی قزاقستان فعالیت دارند که نقش مهمی در آینده تعاملات فرهنگی این کشور خواهند داشت.
۱۹	**سرمایه‌گذاری بر ارتقا گردشگری**	گردشگری	سرمایه‌گذاری بر ارتقا گردشگری و تلاش برای افزایش حضور گردشگران از برنامه‌های مهم این کشور بوده است.
۲۰	**دیپلماسی علمی و تعاملات بین دانشگاهی**	علمی	بهره‌گیری از ظرفیت‌های دانشگاهی فعال‌شده در این کشور و ارتباط دهی آنان با قدرت‌های دانشگاهی و علمی خارج از کشور به‌خصوص در اروپا در این سطح بوده است. البته ارتباطات دانشگاهی با چین و روسیه و آمریکا هم قابل‌مشاهده بوده است.
۲۱	**دیپلماسی سلامت و پزشکی**	پزشکی	سرمایه‌گذاری بر ارتقا قدرت پزشکی و همچنین حضور بیماران از آسیای مرکزی در این ناحیه هم موضوع مهمی بوده است.

در موضوع ارتباطات دیپلماسی فرهنگی ایران و قزاقستان، باید توجه داشت که این‌گونه ارتباطات سابقه در فرهنگ باستانی و کهن دارد و زمینه‌های ارتباط در قالب‌های مختلفی است. اقدامات و برنامه های متعدد و مشترک گوناگونی هم در سال‌های گذشته اجرایی شده است (رنج‌کش، ۱۳۹۷: ۷۶). همان‌طور که بیان شد، در قالب جلسه خبرگی (با حضور ۱۰ نفر از متخصصین مرتبط با موضوع) این عوامل بر اساس میزان اهمیت دسته‌بندی‌شده و میزان ارتباط و اثرگذاری آنان در روند متقابل بر یکدیگر احصا شده است. حال حدود تأثیرگذاری و تأثیرپذیر آنان بر یکدیگر بر مبنای نرم‌افزار تخصصی (تأثیر عوامل متقابل) تعیین‌شده است. این عوامل مهم‌ترین پیشران‌های آتی دیپلماسی فرهنگی و عمومی قزاقستان خواهند بود و هرگونه سرمایه‌گذاری در حمایت و تعامل با این عوامل، جایگاه مهم تعاملی جمهوری اسلامی ایران در این روند را نوید می‌دهد. وزن هرکدام از عوامل بر اساس احصا از خبرگان مرتبط به‌قرار جدول زیر است؛

ردیف	عنوان و عامل	تأثیرپذیری	تأثیرگذاری
۱	اوراسیاگرایی - چهارراه فرهنگی	۳۱	۲۴
۲	نظام فرهنگی جهان ترک	۳۲	۲۱
۳	سیاست خارجی چندوجهی	۳۳	۲۷
۴	توسعه اقتصادی هم‌زمان با دیپلماسی فرهنگی	۲۹	۲۶
۵	پیگیری سندهای چشم‌انداز - اقدام افق مند	۲۳	۱۹
۶	دیپلماسی ورزشی	۷	۱۰
۷	دیپلماسی حل منازعات و تحقق صلح	۱۶	۱۸
۸	هویت قومی و ملی - قزاق سازی	۲۱	۱۸
۹	تصویرسازی ملی - رسانه و سینما	۱۷	۲۱
۱۰	هم‌افزایی ادیان سنتی	۱۷	۱۶
۱۱	تعاملات با چین و روسیه - قدرت‌های شرقی	۲۱	۲۶
۱۲	تعامل با آسیای مرکزی و ترکیه - گسترش حوزه نفوذ	۲۴	۳۱
۱۳	دیپلماسی دیجیتال	۷	۸
۱۴	دیپلماسی هویت تاریخی و موزه‌سازی	۱۲	۱۵
۱۵	دیپلماسی مذهبی - بهره‌گیری از اسلام	۱۴	۱۶
۱۶	سنت‌های ایرانی - تمدنی مشترک	۱۲	۹

۱۷	سیاست‌مداران نوگرا - ظرفیت‌های جدید فرهنگی	۳۲	۲۹
۱۸	سازمان‌ها و تشکیلات فعال فرهنگی قزاقستان	۲۵	۲۵
۱۹	سرمایه‌گذاری بر ارتقا گردشگری	۲۹	۳۲
۲۰	دیپلماسی علمی و تعاملات بین دانشگاهی	۱۳	۲۲
۲۱	دیپلماسی سلامت و پزشکی	۱۲	۱۴
	مجموع	**۴۲۷**	۴۲۷

نتیجه‌گیری و توصیه‌های راهبردی

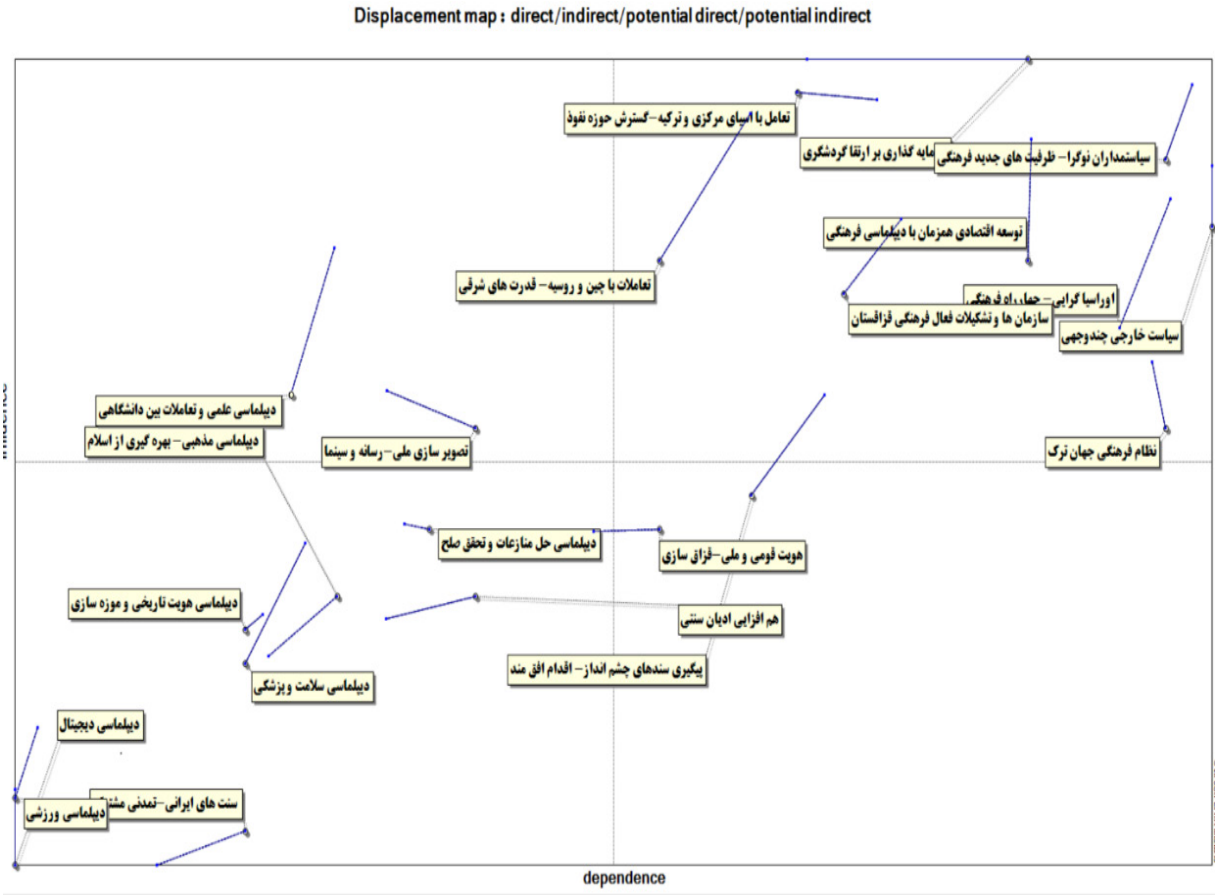
بر مبنای محیط‌شناسی صورت‌گرفته در قالب الگوی معرفی‌شده «کال» و «ملیسن»، همان‌طور که تبیین شد، مجموعه‌ای اقدامات از سوی حکمرانی قزاقستان در قالب الگوی دیپلماسی عمومی و فرهنگی در حال پیگیری است. قزاقستان به‌عنوان کشوری که از سال ۱۹۹۱ میلادی استقلال کسب کرده است، هم‌زمان با شروع قرن بیست و یکم، سرمایه‌گذاری بر حوزه دیپلماسی عمومی و فرهنگی را در دستور کار قرار داد. این اقدام هم از سویی منجر به تقویت توان و قدرت بین‌المللی این کشور شد و هم از سویی دیگر منجر به تقویت مشروعیت داخلی قزاقستان بوده است. همان‌طور که در این نگاشته فرض شد، می‌توان الگو و سرمایه‌گذاری‌های این کشور بر دیپلماسی عمومی و فرهنگی را در قالب الگوی «کال» و «ملیسن» بررسی کرد و روند آن را تبیین ساخت. شواهد و نتایج این نگاشته نشان داد که سرمایه‌گذاری در چهار سطح؛ دیپلماسی هویتی و فرهنگی، دیپلماسی اجتماعی، قومی و دینی، دیپلماسی رسانه و روایت‌گری و همچنین دیپلماسی تعاملی و کارکردی، در روند دیپلماسی فرهنگی و عمومی قزاقستان قابل مشاهده است.

دیپلماسی هویتی و فرهنگی متکی بر ظرفیت‌های داخلی و بومی فرهنگ و هویت در این کشور است و از این ابزار به قدرت‌سازی نرم مبادرت می‌کند. در این دیپلماسی و در گام اول، حکمرانی قزاقستان سرمایه‌گذاری قابل‌توجهی را بر آموزش زبان ملی و تقویت زبان قزاقی داشته است. این اقدام برای بازتعریف هویت مستقل این کشور بوده است. در گام بعدی سرمایه‌گذاری بر هویت قومی قزاق‌ها در عین توجه به کثرت‌گرایی قومی، موضوعی است که در قالب برنامه‌های مختلف پیگیری شده است. نخبگان و پاسداشت مفاخر هم اقدامی بوده که ظرفیت این نخبگان و خبرگان را به صحنه دیپلماسی عمومی و فرهنگی این کشور وارد ساخته است. سطح دوم اقدامات این کشور در قالب دیپلماسی اجتماعی، قومی و دینی بوده است. تلاش برای بهره‌گیری از ظرفیت کثرت‌گرایی قومی در این کشور و تقویت هم‌زیستی در سطح داخلی و معرفی این هم‌زیستی به‌عنوان یک برند ملی در صحنه بین‌المللی از سوی حکمرانی این کشور، در این سطح قابل ذکر است. هم‌زمان سرمایه‌گذاری بر تعامل ادیان سنتی در قالب همایش و برنامه‌های مختلف هم در سال‌های اخیر از جانب حکومت پیگیری شده است.

از سویی دیگر مشارکت دولت آستانه در حل‌وفصل تعارضات منطقه‌ای و بین‌المللی در قالب برگزاری مذاکرات صلح، سطحی دیگر از اقدام بوده است. سطح سوم دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین آن‌گونه که ملیسن و کال ذکر می‌کنند، دیپلماسی رسانه‌ای و روایت‌گری است. در این سطح سرمایه‌گذاری قزاقستان بر ارتقا برندملی و شاخص‌های آن به نحو مبسوط در متن ذکر گردید. از سویی دیگر بهره‌گیری از ابزارهای نمایشی، سینمایی، مجازی در راستای معرفی هویت و فرهنگ این کشور، موضوعی است که در قالب‌های مختلف پیگیری شده است. سطح پایانی دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین هم در قالب دیپلماسی تعاملی و کارکردی، مجموعه‌ای از اقدامات عینی است که در سطوح مختلف به بهبود و تقویت قدرت نرم و ارتقا دیپلماسی عمومی و فرهنگی قزاقستان مبدل شده است. در این سطح، اقدامات عملی این کشور در موضوع دیپلماسی دانشگاهی، علمی و آموزشی و همچنین سرمایه‌گذاری بر ارتقا دیپلماسی گردشگری موردتوجه بوده است. مسئله حفظ میراث‌فرهنگی در این کشور و تعاملات موزه‌ای هم از سوی قزاقستان پیگیری شده و در گام پایانی نشانه‌های مختلفی از سرمایه‌گذاری بر اقدامات در قالب دیپلماسی ورزشی حائز اهمیت بوده که این مقاله با استناد به منابع مختلف، روند و تحول آن را تبیین کرده است.

در سطح راهبردی، نتایج نشان می‌دهد که برخی از عوامل در ماتریس عوامل متقابل به نسبت دیگر عوامل، اهمیت و تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بیشتری دارند. در این سطح سیاست‌مداران نوگرا و ظرفیت‌های جدید فرهنگی که در دوره ریاست‌جمهوری توکایف در حال پیگیری است، عاملی مهم محسوب می‌شود. تلاش برای ارتقا گردشگری، موضوعی مهم و تأثیرگذار است. تعامل با آسیای مرکزی و تلاش برای گسترش حوزه نفوذ و تعامل قزاقستان با کشورهای آسیای مرکزی اهمیت دارد. از سویی دیگر قرار است دیپلماسی فرهنگی و عمومی این کشور منجر به توسعه اقتصادی شود. توجه به اوراسیاگرایی و ظرفیت چهارراه فرهنگی این کشور همچنان اهمیت خواهد داشت. الگوی دولت مبتنی بر سیاست خارجی چندوجهی و تعاملات بین قدرت‌ها به‌دور از حساسیت خواهد بود و سازمان‌ها و تشکیلات فرهنگی قزاقستان در پیگیری الگوی دیپلماسی این کشور، نقش‌محوری دارند. ظرفیت نظام فرهنگی جهان تُرک در کنار تعاملات با چین و روسیه (قدرت‌های شرقی) در آینده فرهنگی این کشور تأثیر بسیار دارد. همان‌طور که بیان شد، این عوامل راهبردی‌ترین متغیرها هستند و عوامل دووجهی و اعتماد آینده تعاملات فرهنگی و عمومی قزاقستان خواهند بود که باید برای بهره‌گیری از آن برنامه‌ریزی‌های جامعی را در دستور کار قرار داد.

نتایج پژوهش و ماتریس عوامل متقابل دیپلماسی عمومی و فرهنگی نوین قزاقستان نشان می‌دهد که مهم‌ترین تحولات عوامل و متغیرهای مرتبط با دیپلماسی فرهنگی و عمومی این کشور به قراری است. مسئله گردشگری، سیاست‌مداران نوگرا، ظرفیت‌های جدید فرهنگی، تعامل با آسیای مرکزی و ترکیه، تعامل با چین و روسیه، سیاست خارجی چندوجهی و همچنین توسعه اقتصادی هم‌زمان با دیپلماسی فرهنگی، اهمیت قابل‌توجهی در افق آتی اقدامات فرهنگی و عمومی این کشور دارد و برای تعامل با قزاقستان باید برنامه‌ریزی‌های ایجابی با محوریت این عوامل را در دستور کار قرار داد. این عوامل تأثیر بسیاری بر آینده دیپلماسی عمومی نوین این کشور دارند.

در رونـد آینده‌پژوهـی، عوامـل دووجهـی و اعتماد(سـمت راسـت و بـالای نمـودار) تأثیـر بسـیاری بـر آینـده تعـاملات و دیپلماسـی عمومـی و فرهنگـی قزاقسـتان خواهنـد داشـت. حـال بـر مبنـای ایـن شـناخت می‌تـوان برخـی از توصیه‌هـای راهبـردی را بـا تمرکـز بـر ظرفیت‌هـای دیپلماسـی فرهنگـی و عمومـی جمهـوری اسلامـی ایـران در قالـب تعامـل بـا قزاقسـتان مدنظـر قـرار داد کـه به‌قـرار زیـر اسـت؛

۱. برنامه‌ریـزی بـرای اقدامـات مشـترک فرهنگـی بـا اسـتفاده از ظرفیـت سـازمان‌های قزاقسـتان و بـا محوریـت اندیشـه و نظـر «توکایـف» ریاسـت‌جمهوری قزاقسـتان؛
۲. برنامه‌ریـزی در راسـتای بهره‌گیـری از ظرفیت‌هـای تمدنـی اوراسـیاگرایی، اصـول فرهنگـی و تاریخـی مشـترک و همچنیـن میـراث تمـدن ایرانـی در ایـن منطقـه (در قالـب برگـزاری برنامه‌هـا و اقدامـات فرهنگـی مشـترک)؛
۳. بهبـود و ارتقـا گردشـگری تعاملـی میـان دو کشـور از رهگـذر، افزایـش تبـادل گردشـگری خارجـی و اجـرای برنامه‌هـای مشـترک جذب‌کننـده گردشـگر؛
۴. ظرفیت‌شناسـی هویـت قومـی قـزاق و همچنیـن نظـام فرهنگـی ترکـی در منطقـه آسـیای مرکـزی، برگـزاری برنامه‌هـای همسـو و همـگام متقابـل فرهنگـی؛
۵. شـناخت روندهـا و اقدامـات روسـیه و چیـن در چهـارراه فرهنگـی و عمومـی آسـیای مرکـزی (قزاقسـتان) و تـلاش بـرای مشـارکت در برنامه‌هـای فرهنگـی و عمومـی مشـترک چندجانبـه در قالب‌هـای آموزشـی، سـینمایی، نمایشـی، مـوزه و میراث‌فرهنگـی و...

منابع

- بصیری، محمد علی و احمدی‌نژاد، حمید (۱۳۹۶)، تبیین دیپلماسی فرهنگی سید محمد خاتمی و محمود احمدی‌نژاد در نظام بین‌الملل، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، سال هفتم، شماره پیاپی ۴۶، تابستان
- پوراحمدی، حسین، قیاسی، صابر و قائمی، یاسر (۱۳۹۸)، واکاوی قدرت نفوذ عربستان سعودی در منطقه و جهان اسلام و راهبرد مقابله با ایران، فصلنامه علمی رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۱۲، شماره ۳، پیاپی ۶۵، بهار
- درج، حمید (۱۴۰۲)، واکاوی ابعاد سیاست خارجی چندوجهی و متوازن قزاقستان، فصلنامه سیاست خارجی، سال سی و هفتم، شماره ۳، پاییز، صفحات ۱۱۷-۱٤٦
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال و شکری، مرتضی (۱۳۹۹)، تحلیل راهبرد مقاومت در دیپلماسی هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران بر اساس نظریه فرهنگی روابط بین‌الملل، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۱۲، شماره ۱، پیاپی ۶۳، پاییز
- رنج‌کش، محمد جواد (۱۳۹۷)، بررسی تطبیقی دیپلماسی فرهنگی ایران و ترکیه در آسیای مرکزی، دوفصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل، سال دوم، پاییز و زمستان، صفحات ٦۹-۸٤
- سید تقی‌زاده، سید حمید و گودرزی، مهناز (۱۴۰۲)، جایگاه برنامه‌های اقتصادی در دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در قبال عراق نوین، فصلنامه علمی رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۱۵، شماره ۱، پیاپی ۷۵، پاییز
- کیوان حسینی، سید اصغر و بهرامی، زهرا (۱۳۹۹)، دیپلماسی علمی آمریکا در قزاقستان، فصلنامه آسیای مرکزی و قفقاز، شماره ۱۱۲، زمستان
- گلستان، پیمان و طلوعی، علی (۱۴۰۵)، زبان روسی در آسیای مرکزی و قفقاز، زبان قدرت و نهادهای منطقه‌ای، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال سی و دوم، شماره ۱۳۳، بهار، صفحات ۷۹-۱۰٤

References

- Anholt, S. (2008), Current Practice and Future Horizons for Nation Branding. In K. Dinnie (Ed.), Nation Branding: Concepts, Issues, Practice. Butterworth-Heinemann.
- Astana Times. (2016, June 21), Kazakh Foreign Ministry Presents “Kazakhstan – Land of the Great Steppe” App. https://astanatimes.com/2016/06/kazakh-foreign-ministry-presents-kazakhstan-land-of-
- Astana Times. (2017, May), Abai Opera to Be Performed During EXPO 2017. https://astanatimes.com/2017/05/abai-opera-to-be-performed-during-expo-2017/
- Basiri, M. A., & Ahmadinejad, H. (2017), Explaining the cultural diplomacy of Seyyed Mohammad Khatami and Mahmoud Ahmadinejad in the international system. Political and International Approaches Quarterly, 7(46), (In Persian)
- Beacháin, D. Ó. (2011), Social and Political Perceptions of the Borat Phenomenon in Ka-

zakhstan: Evidence From a Case Study of University Students. Studies of Transition States and Societies, 3(3).
- Central Intelligence Agency. (2024), Kazakhstan: People and Society. The World Factbook. https://www.cia.gov/the-world-factbook/
- Congress of Leaders of World and Traditional Religions. (2022), Official Final Declaration of the 7th Congress. Astana.
- Congress of Leaders of World and Traditional Religions. (2025), Official Program of the 8th Congress. Astana.
- Cornell, S. E., & Starr, S. F. (2020), Kazakhstan's Role in International Mediation Under First President Nursultan Nazarbayev. Institute for Security and Development Policy. https://isdp.eu/publication/kazakhstans-role-in-international-mediation/
- Cull, N. J. (2008), Public Diplomacy: Taxonomies and Histories. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 31–54.
- Cull, N. J. (2009), Public Diplomacy: Lessons From the Past. Figueroa Press.
- Cull, N. J. (2017), Soft Power's Next Steppe: National Projection at the Astana EXPO 2017. Place Branding and Public Diplomacy.
- Cull, N. J. (2019), Public Diplomacy: Foundations for Global Engagement in the Digital Age. Polity Press.
- Daraj, H. (2023), Analyzing the dimensions of Kazakhstan's multifaceted and balanced foreign policy. Foreign Policy Quarterly, 37(3), 117–146. (In Persian)
- Darj, H. (2023), Exploring the Dimensions of Kazakhstan's Multi-Vector Foreign Policy. Foreign Policy Quarterly, 37(3), 117–146.
- Dehghani Firoozabadi, S. J., & Shokri, M. (2020), Analyzing the strategy of resistance in the Islamic Republic of Iran's nuclear diplomacy based on the cultural theory of international relations. Political and International Approaches Quarterly, 12(1), Article 63. (In Persian)
- Denzin, N. K. (2012), Triangulation 2.0. Journal of Mixed Methods Research, 6(2), 80–88.
- ENIC-Kazakhstan. (2024), Higher Education Institutions in Kazakhstan. https://enic-kazakhstan.edu.kz/en/reference_information/universities
- Godet, M. (2006), Creating Futures: Scenario Planning as a Strategic Management Tool. Economica.
- Golestan, P., & Toluie, A. (2026), The Russian language in Central Asia and the Caucasus: A language of power and regional institutions. Central Asia and Caucasus Studies Quarterly, 32(133), 79–104. (In Persian)
- Grincheva, N. (2013), Cultural Diplomacy 2.0: Challenges and Opportunities in Museum International Practices. Museum and Society, 11(1).
- Ilkhamov, A. (2005), Post-Soviet Central Asia: From Nationhood Mythologies to Regional Cold Wars. In I. Morozova (Ed.), Towards Social Stability and Democratic Governance in Central Eurasia. IOS Press.
- Kalirad, A., & Amini Aria, F. (2022), The Alash Movement and the Formation of Kazakhstan: Transition From Tribal Society to Nation-State (1917–1920). Journal of Islamic History Studies, 54, 145–166.
- Keyvan-Hosseini, S. A., & Bahrami, Z. (2020), U.S. scientific diplomacy in Kazakhstan. Central Asia and the Caucasus Quarterly,(112). (In Persian)
- Koułaei, E., & Ebrahimi, A. (2013), Geopolitical Analysis of Relations Between the Islamic Republic of Iran and the Republic of Kazakhstan. Geopolitics, 30, 49–81.

- Kudaibergenova, D. T. (2011), National Identity Formation in Post-Soviet Central Asia: The Soviet Legacy, Primordialism, and Patterns of Ideological Development Since 1991. In Ş. Akyildiz & R. Carlson (Eds.), Social and Cultural Change in Central Asia. Routledge.
- Kuşçu, I. (2016), Changing Perception of Homeland for the Kazakh Diaspora. Nationalities Papers, 44.
- Laruelle, M. (2020), Russia and Central Asia. Turkish Journal of Diaspora Studies.
- Marat, E. (2009), Nation Branding in Central Asia: A New Campaign to Present Ideas About the State and the Nation. Europe-Asia Studies, 61(7).
- Melissen, J. (2011), Beyond the New Public Diplomacy. Clingendael Papers in Diplomacy, 3, 1–28.
- Melissen, J. (Ed.), (2005). The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Palgrave Macmillan.
- Melissen, J., & Sohn, Y. (2015), Understanding Public Diplomacy in East Asia. Palgrave Macmillan.
- Mirambekov, M., & Abdokhodai, M. (2022), Kazakhstan and the Silk Road Economic Belt: Opportunities and Challenges. Geopolitics, 68, 199–227.
- Nazarbayev, N. (1997), Strategy "Kazakhstan–2030." Official Website of the President of Kazakhstan. https://www.akorda.kz
- Nazarbayev, N. (2017), Address to the People of Kazakhstan. Official Website of the President of Kazakhstan. https://www.akorda.kz
- Norén, P. (2023, May 16), Kazakhstan Reimagines Its Roots as a Cultural Revival Takes Hold. Caspian Post. https://caspianpost.com/
- Özdener. (۲۰۱۹), The Golden Man Exhibition in Turkey. Anadolu Agency. https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/2500-yillik-altin-elbiseli-adam-turkiyede-/1583436
- Paksoy, H. (2022), Ozkaz: Kazakh Cultural and Historical Narratives. http://www.angelfire.com/on/paksoy/ozkaz.html
- Portal CIS. (2024), Experience of Implementing the "Cultural Capitals of the Commonwealth" Program. https://e-cis.info
- Pourahmadi, H., Ghiasi, S., & Ghaemi, Y. (2019), Analyzing Saudi Arabia's influence in the region and the Islamic world and the strategy for countering Iran. Scientific Quarterly of Political and International Approaches, 12(3), Article 65. (In Persian)
- Rabiei, H., Abbasi, R., Amir Ahmadian, B., & Abdi, A. (2018), Geo-Economic Analysis of Iran–Kazakhstan Relations. Geographical Research, 129, 14–30.
- Ranjkesh, M. J. (2018), A comparative analysis of Iran's and Turkey's cultural diplomacy in Central Asia. Biannual Journal of Politics and International Relations, 2, 69–84. (In Persian)
- Razapour, D., & Simbar, R. (2019), China's New Silk Road Initiative: Opportunities and Threats for Iran, Pakistan and Kazakhstan. International Political Economy Studies, 1(1), 157–186.
- Sagintayeva, A., & Kurakbayev, K. (2015), Understanding the Transition of Public Universities to Institutional Autonomy in Kazakhstan. European Journal of Higher Education, 5(2).
- Seyyed Taghizadeh, S. H., & Goudarzi, M. (2023), The position of economic programs in the public diplomacy of the Islamic Republic of Iran toward the new Iraq. Scientific Quarterly of Political and International Approaches, 15(1), Article 75. (In Persian)
- Spehr, A., & Kassenova, N. (2020), Kazakhstan: Unfulfilled Promise. Carnegie Endow-

ment for International Peace.
- TS.in.kz. (2022), Kazakhstan Cultural Discussion Forum. http://ts.in.kz
- Tuleuova, K., Sheryazdanova, K., & Alpeisov, A. (2019), Rukhani Zhangyru as the Cornerstone in the Foreign Cultural Policy of Kazakhstan. Opción, 35(90).
- UNESCO Kazakhstan. (2020), History of Cultural Heritage in Kazakhstan. http://www.unesco.kz/heritagenet/kz/hn-english/history_en.htm
- UNESCO. (2023), Publications of the Kazakh Research Institute of Culture. https://en.unesco.org/silkroad
- UNESCO. (2024), Cultural Heritage of Kazakhstan. http://www.unesco.kz
- Urpekova, A. (2022), Building the Bonds: A Comparison of Diaspora Engagement Policies in Kazakhstan and Uzbekistan. Turkish Journal of Diaspora Studies, 2(1).